

Lekcja

Temat: Wprowadzenie do cyberbezpieczeństwa

Cyberbezpieczeństwo (ang. cybersecurity) to zbiór praktyk, procesów, technologii i środków organizacyjnych mających na celu ochronę systemów informatycznych, sieci, programów, urządzeń i danych przed atakami, uszkodzeniem lub nieautoryzowanym dostępem. Jego celem jest zapewnienie poufności, integralności i dostępności informacji (tzw. triada CIA):

- **C (Confidentiality)** – Poufność: dane dostępne tylko dla uprawnionych.
- **I (Integrity)** – Integralność: dane są kompletne, dokładne i niezmienione bez autoryzacji.
- **A (Availability)** – Dostępność: systemy i dane są dostępne dla uprawnionych użytkowników, gdy są potrzebne.

Zastosowanie w informatyce

Cyberbezpieczeństwo znajduje zastosowanie w każdej dziedzinie IT, m.in.:

- **Ochrona infrastruktury sieciowej** (routery, przełączniki, firewalle).
- **Bezpieczeństwo aplikacji** (testy penetracyjne, bezpieczny kod, ochrona przed atakami na aplikacje webowe).
- **Bezpieczeństwo danych** (szifrowanie, zarządzanie dostępem, backup).
- **Bezpieczeństwo chmury obliczeniowej** (ochrona danych i aplikacji hostowanych w chmurze).
- **Bezpieczeństwo operacyjne** (monitoring, zarządzanie incydentami, polityki bezpieczeństwa).
- **Bezpieczeństwo urządzeń końcowych** (komputery, smartfony, IoT).

- **Bezpieczeństwo tożsamości i dostępów** (uwierzytelnianie wieloskładnikowe – MFA, zarządzanie tożsamością).

Ochrona infrastruktury sieciowej (routery, przełączniki, firewalle).

Infrastruktura sieciowa to m.in.: **routery, przełączniki, firewalle**.
Każde z tych urządzeń ma inną rolę w ochronie sieci.

2 Router – pierwsza linia obrony w sieci

Router łączy sieć lokalną (LAN) z Internetem (WAN).

Jak chroni:

1. Filtrowanie ruchu (Access Control Lists – ACL)

- a. Router może blokować ruch przychodzący lub wychodzący na podstawie adresu IP, portu lub protokołu.
- b. Przykład:
  - i. Blokujemy wszystkie połączenia przychodzące na port 23 (Telnet)
  - ii. Pozwalamy tylko na porty 80 (HTTP) i 443 (HTTPS)

2. Network Address Translation (NAT)

- a. Ukrywa wewnętrzne adresy IP przed Internetem
- b. Haker nie widzi dokładnie, jakie urządzenia są w sieci wewnętrznej

3. Routing bezpieczny

- a. Routery mogą używać protokołów, które **chronią przed podszywaniem się w sieci** (np. OSPF authentication)

3 Przełącznik (Switch) – ochrona wewnętrznej sieci LAN

Switch rozdziela ruch w sieci lokalnej.

Jak chroni:

1. Segmentacja sieci (VLAN)

- a. Można podzielić sieć na różne grupy np. IT, księgowość, goście
- b. Atak z jednego VLANu **nie przechodzi automatycznie** do innych VLANów

2. Port Security

- a. Ogranicza dostęp do portu tylko dla zdefiniowanych adresów MAC,
- b. Jeśli ktoś podłączy obcy komputer, nie dostanie dostępu do sieci

3. Ochrona przed ARP spoofing i MAC flooding

- a. Zapobiega podszywaniu się hakerów pod inne urządzenia w LAN

4 Firewall – ochrona przed atakami z zewnątrz

Firewall to strażnik między siecią wewnętrzną a Internetem.

Jak chroni:

1. Blokowanie nieautoryzowanego ruchu

- a. Firewall przepuszcza tylko ruch zgodny z regułami
- b. Przykład: blokuje połączenia przychodzące spoza zaufanych IP

2. Ochrona przed atakami typu DoS / DDoS

- a. Limituje liczbę połączeń z jednego IP, żeby **nie zablokować serwera przeciążeniem**

3. Analiza ruchu i filtrowanie pakietów

- a. Sprawdza, czy pakiet jest „legalny”
- b. W niektórych firewallach NGFW analizuje **aplikacje i złośliwe wzorce ruchu**

Bezpieczeństwo aplikacji (testy penetracyjne, bezpieczny kod, ochrona przed atakami na aplikacje webowe).

1 Testy penetracyjne (Penetration Testing)

Cel: sprawdzić, czy aplikacja ma luki bezpieczeństwa.

Przykład:

- Strona logowania do panelu administracyjnego.
- Tester próbuje wprowadzić w polu hasła:

' OR '1'='1

- Jeśli aplikacja **nie sprawdza poprawnie danych**, tester może się zalogować bez prawidłowego hasła → luka SQL Injection.
- Raport z testu zawiera opis luki i zalecenia: **użycie zapytania parametryzowanego**.

2 Pisanie bezpiecznego kodu (Secure Coding)

Cel: tworzyć aplikacje w taki sposób, aby były odporne na ataki.

Przykłady:

1. Weryfikacja danych wejściowych

```
# zamiast wstawiać dane bezpośrednio do SQL  
cursor.execute("SELECT * FROM users WHERE username = ?",  
(username,))
```

- a. Użycie **zapytania parametryzowanego** chroni przed SQL Injection.

2. Szyfrowanie wrażliwych danych

```
import hashlib  
password_hash = hashlib.sha256(password.encode()).hexdigest()
```

- a. Hasła przechowywane w bazie są w formie **hasha**, nie w czystym tekście.

3. Używanie bezpiecznych protokołów

- a. HTTPS zamiast HTTP

b. TLS/SSL dla komunikacji z API

3 Ochrona przed atakami na aplikacje webowe

Typ ataku	Przykład ochrony
SQL Injection	Zapytania parametryzowane, ORM (np. Django ORM)
Cross-Site Scripting (XSS)	Escapowanie danych wyświetlanych w HTML, Content Security Policy (CSP)
Cross-Site Request Forgery (CSRF)	Tokeny CSRF w formularzach
Brute Force	Limitowanie prób logowania, CAPTCHA, MFA
Session Hijacking	Bezpieczne ciasteczka (HttpOnly, Secure), szyfrowanie sesji

4 Przykład praktyczny – strona logowania

1. Formularz logowania:
  - a. Użytkownik wpisuje login i hasło
2. Testy penetracyjne wykrywają lukę SQL Injection
3. Programista poprawia kod:
  - a. Używa zapytań parametryzowanych
  - b. Dodaje limit prób logowania i MFA
4. Strona jest teraz odporna na najczęstsze ataki

5 Podsumowanie

- **Testy penetracyjne** → sprawdzają luki w aplikacji
- **Bezpieczny kod** → minimalizuje ryzyko ataków (walidacja, szyfrowanie, HTTPS)
- **Ochrona przed atakami webowymi** → XSS, CSRF, SQL Injection, brute force

Bezpieczeństwo danych to zestaw działań mających na celu ochronę informacji przed nieautoryzowanym dostępem, utratą lub uszkodzeniem. Obejmuje m.in.:

1. **Szyfrowanie** – dane są kodowane w taki sposób, że bez odpowiedniego klucza nie da się ich odczytać.
  - a. *Przykład:* wiadomości w komunikatorach takich jak Signal czy WhatsApp są szyfrowane end-to-end.
2. **Zarządzanie dostępem** – kontrola, kto i w jakim zakresie może korzystać z danych.
  - a. *Przykład:* w firmie pracownicy działu księgowości mają dostęp do faktur, ale nie do danych kadrowych.
3. **Backup (kopie zapasowe)** – tworzenie kopii danych, aby można je było przywrócić w razie awarii lub utraty.

Bezpieczeństwo chmury obliczeniowej polega na ochronie danych, aplikacji i infrastruktury hostowanej w chmurze przed nieautoryzowanym dostępem, utratą lub atakami cybernetycznymi. Obejmuje kilka kluczowych obszarów:

1. **Szyfrowanie danych w chmurze** – chroni informacje zarówno w czasie przesyłania (transmisji), jak i przechowywania (w spoczynku).
  - a. *Przykład:* dane przechowywane w Amazon S3 lub Google Cloud Storage mogą być szyfrowane AES-256.
2. **Kontrola dostępu i uwierzytelnianie** – ogranicza, kto może logować się do chmury i korzystać z aplikacji.
  - a. *Przykład:* użycie uwierzytelniania wieloskładnikowego (MFA) dla kont administracyjnych w Microsoft Azure.
3. **Monitoring i wykrywanie zagrożeń** – systemy monitorują aktywność w chmurze i wykrywają nietypowe działania lub próby włamań.
  - a. *Przykład:* AWS CloudTrail rejestruje wszystkie operacje na zasobach chmurowych, a Amazon GuardDuty analizuje podejrzane zachowania.

4. **Backup i odzyskiwanie danych** – tworzenie kopii zapasowych i planów odzyskiwania po awarii.
  - a. *Przykład:* Google Cloud Backup & DR pozwala przywrócić dane aplikacji w razie przypadkowego usunięcia lub awarii.
5. **Zabezpieczenie aplikacji** – ochrona przed atakami typu SQL injection, XSS, DDoS itp.
  - a. *Przykład:* korzystanie z Web Application Firewall (WAF) w chmurze do filtrowania niebezpiecznych żądań HTTP.

Bezpieczeństwo operacyjne to działania i procedury zapewniające ochronę systemów informatycznych w codziennej pracy organizacji. Skupia się na tym, aby procesy, infrastruktura i ludzie pracowali w bezpieczny sposób. Obejmuje m.in.:

1. **Monitoring** – ciągłe śledzenie systemów i sieci w celu wykrywania zagrożeń lub nieprawidłowości.
  - a. *Przykład:* system SIEM (Security Information and Event Management) analizuje logi serwerów i powiadamia administratora o podejrzanych próbach logowania.
2. **Zarządzanie incydentami** – proces reagowania na zdarzenia bezpieczeństwa, tak aby zminimalizować szkody i przywrócić normalne działanie systemu.
  - a. *Przykład:* po wykryciu ataku ransomware dział IT izoluje zainfekowane komputery i przywraca dane z kopii zapasowej.
3. **Polityki bezpieczeństwa** – zestaw zasad i procedur, które określają, jak pracownicy mają postępować, aby chronić dane i systemy.
  - a. *Przykład:* polityka wymaga zmiany hasła co 90 dni i zakazuje korzystania z niezaufanych nośników USB w firmie.

W skrócie: **bezpieczeństwo operacyjne to codzienna „tarcza” organizacji**, która chroni systemy i dane dzięki monitorowaniu, reagowaniu na incydenty i ustalonym zasadom postępowania.

Bezpieczeństwo urządzeń końcowych (ang. *endpoint security*) polega na ochronie komputerów, smartfonów, tabletów czy urządzeń IoT przed zagrożeniami takimi jak malware, kradzież danych czy

nieautoryzowany dostęp. Chodzi o to, żeby każde urządzenie podłączone do sieci było bezpieczne, bo stanowi potencjalne wejście dla atakującego.

1. **Ochrona antywirusowa i antymalware** – instalacja programów, które wykrywają i usuwają złośliwe oprogramowanie.

Przykład: Windows Defender na komputerach z Windows lub Avast na laptopach i smartfonach.

2. **Aktualizacje systemu i aplikacji** – regularne łatanie luk bezpieczeństwa, które mogą być wykorzystane przez atakujących.

Przykład: automatyczne aktualizacje Androida, iOS czy Windowsa, które naprawiają podatności.

3. **Szyfrowanie danych na urządzeniu** – zabezpiecza dane w razie kradzieży lub zgubienia sprzętu.

Przykład: BitLocker na komputerach z Windows lub szyfrowanie iPhone (FileVault w MacOS).

4. **Kontrola dostępu i uwierzytelnianie** – blokowanie dostępu osobom nieupoważnionym.

Przykład: logowanie do smartfona za pomocą PIN-u, odcisku palca lub Face ID.

5. **Bezpieczeństwo IoT** – zabezpieczenie inteligentnych urządzeń domowych lub przemysłowych.

Przykład: aktualizacja oprogramowania inteligentnych kamer, zablokowanie domyślnych haseł w smart TV lub czujnikach IoT.

Lekcja

Temat: Rodzaje szkodliwego oprogramowania: wirusy

Wirus komputerowy to złośliwe oprogramowanie, które:

- Powiela się (kopiuje do innych plików/programów)
- Wymaga "nosiciela" (pliku, programu, dokumentu)
- Wykonuje niepożądane działania

JAK DZIAŁA WIRUS?

Prosty cykl życia:

1. **Zarażenie** → Wirus przyczepia się do zdrowego pliku
2. **Ukrywanie** → Czeka na aktywację
3. **Uaktywnienie** → Wykonuje złośliwy kod
4. **Rozprzestrzenianie** → Szuka nowych plików do zarażenia

GŁÓWNE RODZAJE WIRUSÓW:

1. WIRUSY PLIKOWE

Przyczepiają się do programów:

- .exe, .dll, .com
- **Przykład:** Uruchamiasz grę, a wirus infekuje system

2. WIRUSY BOOT SEKTORA

Atakują obszar startowy dysku:

- Uaktywniają się przy starcie komputera
- Bardzo trudne do usunięcia
- **Przykład:** "Stoned", "Michelangelo"

3. MAKROWIRUSY

Ukryte w dokumentach:

- Głównie w plikach Office (Word, Excel)
- Używają makr do działania
- **Przykład:** "Melissa" (1999) - rozsyłał się mailem

4. WIRUSY SKRYPTOWE

Pisane w językach skryptowych:

- JavaScript, VBScript, PowerShell
- Działają w przeglądarkach/systemie
- **Przykład:** "Love Letter" (ILOVEYOU)

JAK ROZPOZNAĆ ZARAŻONY KOMPUTER?

Objawy infekcji:

- Komputer działa WOLNIEJ niż zwykle
- Pojawiają się DZIWNE OKNA/REKLAMY
- Programy CRASHUJĄ bez powodu
- PLIKI ZNIKAJĄ lub się uszkadzają
- Dziwne WIADOMOŚCI od Ciebie do znajomych
- WYSOKIE użycie procesora bez powodu
- ANTYWIRUS przestaje działać

JAK SIĘ CHRONIĆ? - 5 ZŁOTYCH ZASAD

1. Antywirus

- Zawsze aktualizowany
- Regularne skanowanie
- **Przykłady:** Windows Defender, AVG, Avast

2. Aktualizacje systemu

- Windows Update zawsze włączony
- Aktualne wersje programów

3. Ostrożność w sieci

NIE KLIKAJ:

- Dziwnych linków w mailach
- "Nagród" i "alertów"
- Podejrzanych załączników

4. Backup danych

- Regularne kopie zapasowe
- Przechowywane offline

5. Zdrowy rozsądek

- Nie instaluj "cracków"
- Nie używaj pendrive'ów z nieznanego źródła
- Sprawdzaj, co pobierasz

RÓŻNICA: WIRUS vs INNE ZŁOŚLIWE OPROGRAMOWANIE

Typ	Główna cecha	Przykład
Wirus	Przyczepia się do plików	ILOVEYOU
Robak	Roznosi się SAM (bez pliku)	Mydoom
Trojan	Udaje coś pozytecznego	Fake antywirus
Ransomware	Blokuje i żąda okupu	WannaCry

Spyware

Szpieguje użytkownika

Keylogger
